

М. А. Дем'янчук
д.е.н., проф.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ШВИДКІСТЬ ВРЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВИХ ПРЕТЕНЗІЙ: КЕЙС УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення значно вплинуло на економіку України, включно зі страховим ринком. Вивчення динаміки виплат страхового відшкодування (СВ) під час війни дозволяє оцінити, як зовнішні шоки впливають на стабільність фінансових інститутів і які механізми реагування є найбільш ефективними. Основним дослідницьким питанням є «Як умови війни впливають на тривалість сплати страхового відшкодування страховими компаніями України за внутрішнім обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ)?». Інформаційну базу роботи становили статистичні дані Моторного (транспортного) страхового бюро України (М(Т)СБУ).

Один із ключових показників ефективності функціонування страхового ринку – це період часу, протягом якого страхові компанії вирішують питання щодо виплати страхового відшкодування. На даний момент в Україні доступні статистичні дані М(Т)СБУ [1] лише для внутрішнього ОСЦПВВНТЗ. У цих даних вказано відсоткові показники виплат за завдання шкоди майну, які були регульовані протягом 60, 90, 120 та 365 днів (ЧВВ) від дати аварії до дати останньої виплати, у загальній кількості врегульованих вимог.

На підставі наявних даних автором розраховано середню тривалість (СТ) сплати СВ для кожної страхової компанії (СК). Для розрахунку у знаменнику використано середнє значення в часовому проміжку від дня настання страхового випадку до дня врегулювання претензії. Важливо відзначити, що точний розрахунок СТСВ не є можливим, оскільки це відшкодування може статися як у перший день визначеного періоду, так і в останній.

Аналізуючи отримані дані виявлено тривалі терміни сплати СВ аварій, що стались у II кварталі 2022 р., коли безпосередньо розпочалось повномасштабне вторгнення на території України. Середня тривалість СВ у той період становила 129,5 днів, що на

76,3% більше у порівнянні із I кварталом 2022 р. Найшвидше у II кварталі 2022 р. виплачувала СВ ПрАТ «СК «Альфа Страхування», а найбільш повільно відшкодовувала збитки ПрАТ СК «Український страховий стандарт». З часом (приблизно за півроку) за всіма СК спостерігається скорочення термінів сплати СВ і навіть повернення до довоєнних показників. Зазвичай СК 60–70% вимог врегулюють протягом перших 60 днів, окрім II–III кварталів 2022 року, коли ця закономірність порушена через війну. Майже 100% всіх вимог врегулюють протягом року.

Клієнти ПАТ «СК «Універсальна» отримують найшвидше відшкодування. Протягом усього періоду аналізу її показники коливаються від 41,6 до 74,8 днів. З іншого боку, страхова компанія ПрАТ «СК «Український страховий стандарт» є найбільш проблемною для клієнтів, проте вона припинила надання послуг з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів після II кварталу 2022 р.

Розподіл СТ сплати СВ є асиметричним, конкретно відзначається лівосторонньою асиметрією. Протягом усього аналізованого періоду (I кв. 2022 р. – III кв. 2023 р.) 82,3% компаній допускає 30–120-денний період, що означає вирішення питань стосовно відшкодування протягом перших п'яти місяців. Зокрема, 27,3% СВ виплачують СВ протягом 30–60 днів, 34,8% – протягом 60–90 днів, та 20,2% – протягом 90–120 днів. За іншими кварталами розподіл залишається приблизно таким самим, за виключенням II та III кварталів 2022 р. Аналізуючи СТ сплати СВ за кварталами, виявлено значний строк врегулювання страхових претензій у II кварталі 2022 р. Зокрема, 20,9% СК провели відшкодування протягом 60–90 днів та 90–120 днів, 14,0% – протягом 120–150 днів, 27,9% – протягом 150–180 днів, та 16,3% – протягом 180–210 днів. Протягом перших 30–60 днів 4,7% СК відшкодували, протягом 30–60 та 60–90 днів СВ отримали 34,1% СК, а протягом 90–120 днів – 29,3% СК.

Починаючи з IV кварталу 2022 р., спостерігається відновлення лівосторонньої асиметрії у розподілі СТ СВ. На основі наявної статистичної інформації та проведених розрахунків розраховано дескриптивну (описову) статистику досліджуваних показників. Визначено мінімальні та максимальні значення, медіану, середнє значення, а також значення від першого (Q1)

до третього квартилю (Q3). Чим менше площа boxplot («скриньки з вусами») і її положення в нижній частині діаграми, тим краще для клієнтів, оскільки це вказує на коротший термін виплати СВ. Загалом, різниця між величинами медіан та середніх значень є невеликою і складає близько 4,4 дні.

Враховуючи проведені дослідження та отриману інформацію повстало питання «Чи впливає сума вимог на тривалість сплати СВ?». Враховуючи, що за кожним страховим договором СК інформація не розкривається і міститься тільки в загальних показниках, тому вирішено додати третій показник – кількість врегульованих вимог (ВВ). Результати показали, що існує пряма сильна позитивна залежність між кількістю ВВ та сумою СВ, проте залежність між іншими показниками є доволі слабкою та негативною. Використавши методи кореляційно-регресійного аналізу побудовано модель взаємозалежності між сумою СВ та СТ СВ, яка є статистично значимою, проте обмежена до використання для прогнозування, оскільки модель пояснює лише 15,31% варіації залежної змінної ($R^2=0,1531$). Підсумовуючи слід зазначити, що протягом 2022–2023 років росла як кількість укладених договорів, так і сума нарахованих страхових премій. Тільки на початку війна мала сильний вплив на тривалість сплати СВ.

Список використаної літератури

1. МТСБУ. Про МТСБУ. Статистика. Показники діяльності діючих страховиків-членів МТСБУ з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за внутрішніми договорами). URL: <https://www.mtsbu.ua/about/statistics> (дата звернення: 09.11.2024).